

Nr 210.

Av herr **Wachtmeister**, *angående vissa bestämmelser beträffande jakt å älg.*

För varje jaktvårdare och djurvän är utan vidare klart, att de former, under vilka älgvården och älgjakten i vårt land bedrivs, äro allt annat än tillfredsställande. Att ingå på detaljer på hithörande frågor, torde ej vara erforderligt. Frågan har under de senaste åren så utförligt debatterats i såväl dags- som jaktvårdspressen, Djurvännernas tidning m. m. Olika synpunkter hava emellertid brutit sig mot varandra även inom de mest intresserade kretsar och torde detta vara en av orsakerna till, att frågan begravts i utredningar. Det är dock icke lösandet av en eller annan detalj efter den eller den riktlinjen, som är det viktiga. Huvudsaken är, att något *snart* blir gjort. Eljest bliva våra svenska älgjaktsförhållanden med rätta en visa i hela Europa.

Från många håll torde härtill anmärkas, att man icke kan eller bör lösa älgjaksfrågan utan samband med en revision av hela vår jaktlagstiftning. Detta är ett de obotfärdigas förhinder. Om man avser att den närmaste framtiden bygga om ett hus helt och hållet, kan man givetvis, intill dess detta blir gjort, göra en tillbyggnad eller partiell ombyggnad av det gamla. Beroende på dess ändamålsenlighet i den nya byggnaden kan man sedan låta detta bygge stå kvar eller slopas. Så är det också med älgjaksfrågan. Den måste ur många synpunkter ordnas genast.

Jaktbart villebråd av något som helst värde av betydenhet torde i vårt land endast finnas å antingen stora egendomar med rationell jaktvård eller på komplex av ett flertal smärre dylika, sammanslagna till en jaktvårdsenhet av ett eller annat slag. På dessa bägge slag av jaktmarker, där rationell jaktvård bedrivs, om så endast av enklaste slag såsom begränsning av avjagningen eller förhindrande av stöld, kan villebrådet givetvis i stort sett betraktas som betande kreatur. De livnära sig av markens vilda bär, dess löv och gräs men även av åkrarnas gröda. Jakten kan emellertid, om den skötes rätt, bli en binäring till jordbruket av viss betydelse. Så länge dess betande djur livnära sig uteslutande av jordägarens gröda, är allt gott och väl, men som ju kreaturen i fråga i regeln icke kunna instängas, händer det givetvis, att de delvis hämta sin näring från annan mark, t. ex. arrendato-

rens eller grannars. Å arrendejord är i regel jakträtten enligt kontraktet undantagen. Härför ha givetvis arrendatorerna blivit kompenserade vid överenskommelsen angående arrendets storlek. Hade ej jakten undantagits, skulle säkerligen arrendena kommit att sättas högre. Vad grannarna beträffar vinner givetvis den, som nedlägger det vilda. Övriga förlora. Ordning och rättvisa i dessa förhållanden torde ej kunna åstadkommas med mindre ett *allmänt* införande av jaktvårdssammanslutningar sockenvis, så som i Blekinge påbörjats, kommer till stånd.

Huru nu härmed än kommer att bli fallet, måste emellertid *jakten å älg* med det snaraste på ett eller annat sätt ordnas. En älg representerar nämligen för skytten eller jakträttsinnehavaren ett icke obetydligt värde. Men älgen kan under sin livstid ha åstadkommit icke så liten skada å av jakträttsinnehavaren icke innehavda marker. Det synes därför som en skriande orättvisa, att den, som kanske genom uppoffrande av en stor del av sin havreskörd (t. ex. en skogstorpåre, i vars åker en älgfamilj haft sitt tillhåll) bidragit till dess uppfödande, icke skall få deltaga i inkomsten av älgen i fråga. Många större jakträttsinnehavare ersätta visserligen dylika älgskador, men så är visst icke alltid fallet. Och till sist ha de senaste årens älgjakter blottat så mycket djurplågeri och vårdslöshet, att åtgärder häremot äro skyndsamt av nöden.

Att nu helt avskaffa den enskilde jordägarens och jakträttsinnehavarens rätt till älgjakt å sin mark torde ej vara klokt. Att tvinga honom in i obligatoriska sammanslutningar lär ej heller kunna anses lämpligt, oaktat han säkerligen skulle vinna därpå. Men genom att erbjuda innehavare av större jaktvårdskomplex vissa påtagliga fördelar, beredes jordmänen för bildande av jaktvårdsområden. Det borde således medgivas innehavare av »älgvårdsområden» dylika fördelar beträffande jakten å älg. Låt vara, att dylika områden kanske i början blott komme att omfatta en tredjedel av all vår jaktmark, den komme i alla fall säkerligen att medtaga så gott som all terräng, där älg finnes. Och snart blir det kanske hela landet.

Dessa fördelar för innehavare av älgvårdsområden skulle bl. a. omfatta utsträckt jakttid. Egentligen skulle ingen som helt begränsning av jakttiden behöva fastslås för dylika jaktvårdsområden, då antalet årligen nedlagda djur enligt vad nedan omförmäles förutsättes begränsat, men för kontrollens skull torde detta i alla fall vara nödvändigt. 14 dagars jakttid torde vara tillräckligt för att tillgodose jaktvårdssynpunkten. På den tiden bör vederbörande jaktvårdare kunna utvälja det eller de djur, vilkas bortskjutande ur avelssynpunkt är mest av behovet påkallat. Detta är nu ej möjligt. För att överhuvud få något utbyte av älgjakten måste nu på många även jaktvårdande egendomar skjutas de djur, man lyckas få tag på, då man eljest riskerar ej få något alls.

Att fastställa det antal djur, som bör skjutas, blir emellertid ingen lätt uppgift. Det bör givetvis vara beroende på tillgången, kanske även i någon mån på den skada de åstadkomma. Vi ha jaktvårdsföreningar i samtliga län, skogstjänstemän av olika slag. Av dessa kategorier torde jaktvårdsföreningarnas

styrelser vara de mest kompetenta bedöma, vad som kan och bör skjutas inom de anmälda älgvårdsområdena. Dylika torde böra anmälas minst två månader före älgjaktens början till länsstyrelsen jämte anhållan få nedlägga ett visst antal djur. Jaktvårdsföreningen yttrar sig och resolverar K. B. samt låter kungöra såväl älgvårdsområdena som det antal älgar, vilka därinom få nedläggas.

Älgvårdsområdenas storlek kunna diskuteras i det oändliga. En älgfamilj kan för sitt uppehälle kräva såväl 500 som 50,000 hektar. Här föreslås emellertid 1,000 hektar som minimum och bör arealen vara sammanhängande.

Om nu innehavare av älgvårdsområden erhålla här nämnda förmåner, är det troligt, att ett betydande antal dylika komma till stånd. Att yttra sig över storleken av den areal jaktmark, som detta oaktat givetvis kommer att ligga utanför dessa älgvårdsområden, torde icke vara möjligt. Avsevärda arealer blir det säkerligen, ehuru som sagt de bästa älgmarkerna givetvis komma att ligga inom älgvårdsområdena. Att helt förbjuda all älgjakt å dessa oreglerade områden synes icke lämpligt. Men en inskränkning av jakttiden till ett minimum måste ske, om ej för annat så för att medverka till avskaffande av det osmakliga skådespel, som nu upprepas varje höst, då massor av mer eller mindre, mest mindre skjutkunniga personer gå man ur huse att skjuta älg, med resultat, att hundratals skadskjutna älgar i våra skogar gå en plågsam död till mötes till ingen nytta, att en mängd tamboskap påskjutes i tro, att de äro villebråd samt att ett flertal människoliv spillas på grund av vådaskott. En allmän jakttid av två dagar synes härför vara fullt tillräcklig. T. o. m. bör Kungl. Maj:t, om denna tid visar sig vara för lång, ha möjlighet ytterligare inskränka densamma. Okynnesjakt torde pareras genom nedan nämnda fordran på licens.

Det är påtagligt, att älgen gör avsevärd skada såväl å skog som å växande gröda. Den förra är ofta betydlig, men torde svårigheten att uppskatta den i penningar såväl som det förhållande, att den i regeln träffar av skadeersättning mindre beroende personer, åstadkomma, att man nödgas bortse från ersättning för skada å växande skog. Det torde i fråga om skadeersättning bliva nödvändigt hålla sig till skada å växande gröda i trädgård eller på åkerjord.

Ehuru älgfamiljerna ha vissa bestämda stamtillhåll, ströva dock en hel del djur milsvitt omkring, vadan det är fullkomligt omöjligt avgöra, »vems» älg det är, som gjort viss skada. Att utom på mycket stora arealer tänka sig jakträttsinnehavaren (jordägaren) ansvara för dylik skadegörelse är ej rättvist eller möjligt. Ej heller synes riktigt att helt med allmänna medel ersätta dylika skador. I någon mån torde det dock icke anses för mycket begärt, att det allmänna bidrager till älgskadeersättningarna, förslagsvis för värderingen. Det måste ju i alla fall få anses som ett kulturintresse av rang, att detta ståtliga djur behålles i vår fauna såväl som att det icke behandlas med upprörande grymhet.

Den stora posten, själva skadan, åstadkommen av älg, bör emellertid så att säga betalas av älgen själv. D. v. s. av den, som kommer att tillgodogöra

sig älgens värde. Hur stor procent av detta värde, som erfordras för att ersätta av älg gjorda skador, torde vara omöjligt ens tillnärmelsevis beräkna. Man måste experimentera sig fram. Att fullt ersätta alla skador torde ej heller vara nödvändigt. Något offer för naturskyddssynpunkten bör väl den enskilde också göra. En älg representerar å skottplatsen i medeltal c:a 150 kr. Om då 30 kr. begäres av denna summa till skaderegleringsfond, blir ju summan med exempelvis 5,000 älgar skjutna eller licensierade 150,000 kr. Det blir ju ingen betydelselös summa att fördela bland dem, som hittills icke fått något.

Så snart anmälan om älgskada ingått till länsstyrelsen, torde förrättningsmän av samma styrelse beordras att värdera skadan. Härtill bör K. B. utse dels en kompetent skogsman för att avgöra, huruvida det verkligen är fråga om älgskada, samt en opartisk jordbrukare, t. ex. nämndeman, för att uppskatta skadans ekonomiska omfång. Protokollet insändes till K. B., som vidarebefordrar detsamma, event. med eget yttrande till älgskaderegleringsfonden, se nedan.

Därför utbetalas sedan vid årets slut skadeersättning. I den mån fonden ej härför är tillräcklig fördelas tillgängliga medel i förhållande till resp. skadors omfattning.

Som man kan tänka sig, att under året göras upprepade dylika anmälningar om älgskador, torde vara nödvändigt fastställa, att endast en värdering göres på statens bekostnad. Likaså böra okynnesanmälningar pareras genom bestämmelsen, att kostnaden för värdering av skada, som vid värderingstillfället befinnes icke vara förorsakad av älg, bestrides av den anmälande. Ofta torde det komma att inträffa, att värderingen av skadan blir dyrbarare än själva skadeersättningen. För att undvika en värderingsprocedur för t. ex. en skada av 10 kr. torde vara lämpligt medgiva K. B. rätt godtaga det värde, som av den ansökande begäres, om K. B. så finner lämpligt. Blir det många dylika fall, måste emellertid givetvis stickprov ofta företagas.

Älgskaderegleringsfonden förutsättes uppstå genom licensavgifter. Dylika äro dels personliga, dels för älgvårdsområdena, ställda på innehavaren. De skola lösas i förskott och således betalas vare sig älg skjutes eller icke. Detta torde bidra till stäckande av okynnesjakt. Licenserna beviljas av K. B., där de lösas. Medlen inlevereras till statskontoret, varest de redovisas som särskild älgskaderegleringsfond. Erforderlig person avses för dess förvaltning därstädes och tilldelas denne av fondens medel lämpligt arvode. I den mån fondens medel ej erfordras för skadereglering, reserveras de till kommande år. I övrigt synes fondering ej lämplig. Var tids älgar må svara för av dem förorsakade skador. Skulle fonden på grund av bristande efterfrågan å ersättningar växa, må licensavgifterna i stället nedsättas. Att bilda länsfonder synes alldeles orimligt. En älg på t. ex. Skånes bördiga åkrar, gör givetvis betydligt större skada än dylika, som ha sitt tillhåll i Norrlands skogsmarker.

Det ligger i jaktens natur och torde icke kunna undvikas, att fall av djurplågeri och då och då inträffa, i fall skadskjutet vilt ej snart kan anträffas och avlivas. Den verkliga jägaren lämnar emellertid aldrig ett skadskjutet djur utom i yttersta nödfall, ej heller går han på jakt med olämpliga vapen. Den

stora massan skadskjutna djur kommer från tjuvskyttnar och dåliga skyttar, kanske utrustade med olämpliga vapen eller ammunition. Särskilt å älg äro tjuvskyttarna svåra, i det de ej våga följa en skadskjuten, då de närma sig »det farliga området». Ett förläggande av den allmänna jakttiden till en tidpunkt avsevärt skild från den för älgvårdsområdena avsedda skulle medgiva för innehavare av de senare att effektivt bevaka sina områden, något som nu är omöjligt, då tiden måste utnyttjas till jakt. Tjuvskyttet skulle genom dylik åtgärd beträffande älg kanske reduceras avsevärt.

Personligen ogillar jag varje vapen under 9 mm. kaliber, men faktiskt finnas utmärkta älgstudsare t. o. m. under 7 mm. med explosiva kulor, som i en god jägares hand utgöra fullt effektiva vapen. Våra vanliga dubbelbössor äro emellertid absolut olämpliga. På 50 meters avstånd kan man med någorlunda säkerhet dödsskjuta en stillastående älg med hagelbössa laddad med kula, men dels kommer man sällan så nära en älg, dels frestas en skytt lossa skott på längre håll — med vanligt resultat: en skadskjuten älg, som med avskjutet ben eller bortskjuten mule går en kvalfull död till mötes. Man kanske ej kan fastställa viss kaliber, men så mycket är påtagligt, att man ur djurskyddssynpunkt måste absolut förbjuda användande av annat vapen än dylikt *avsett för kula*.

Skjutskickligheten spelar givetvis jämsides med vapenfrågan en betydande roll i och för borteliminering av så många faktorer som möjligt i skadskjutningsfrågan. Det är så många faktorer, som inverka i skottlossningsögonblicket, såsom belysning, älgens rörelse, skyttens mer eller mindre goda ställning o. s. v., att även den bästa skytt kan råka ut för bomskott på älg eller vad värre är, skadskjuta den. Men en *van* jägare behärskar sig och skjuter icke utan att var säker på sitt skott. Att ur dessa synpunkter sätta viss minimiålder synes icke riktigt. Jag har sett pojkar ned till 16 år vara både omdömesgillare, kallblodigare och bättre skyttar än avsevärt äldre, som gripits av jaktpassionen. Innehav av skyttemärke torde kunna anses utgöra kvalifikation för älgjakt. För dem, som icke äro medlemmar i skytteförening, bör möjlighet vara beredd på egen bekostnad inför landsfiskal avlägga prov, utvisande att vederbörande på 100 meters avstånd med sitt för älgjakt avsedda vapen kan träffa av 5 skott med 3 en cirkel med 40 cm. diameter.

I anledning av vad ovan anförts, får jag härmed hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av bestämmelser beträffande jakt å älg, avseende

1) fastställande av en allmän *jakttid* av max. 2 dagar, vilken utsträcker å »älgvårdsområden» till 14 dagar, förlagda till tidpunkt senare än den förra,

2) bildande av en *älgskadefond* uppkommen av licensavgifter,

3) *värdering* av älgskada medelst allmänna medel,

4) *förbudande* av älgskytte med andra vapen än sådana, som äro avsedda för kula, eller av annan person än den, som

visar sig vara innehavare av statens skyttemärke eller avlagt annat godkänt skjutskicklighetsprov,
allt i enlighet med ovan i motiveringen angivna synpunkter och av Kungl. Maj:t utfärdade kompletterande bestämmelser.

Stockholm den 22 jan. 1931.

Axel Wachtmeister.